

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod licencom Creative Commons Imenovanje 4.0. međunarodna

PRIKAZ
KNJIGE

Primljen: 12. 2. 2021.
Prihvaćen: 15. 2. 2021.

Sobo, Katica i Filipan-Žignić, Blaženka (2018) *Varijeteti u udžbenicima i nastavi stranih jezika na primjeru njemačkoga jezika. Iz znanosti u praksi*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. ISBN 978-953-8115-39-4

Knjiga *Varijeteti u udžbenicima i nastavi stranih jezika na primjeru njemačkoga jezika Iz znanosti u praksi* autorica Katice Sobo i Blaženke Filipan-Žignić namijenjena je metodičarima, autorima udžbenika stranih jezika, nastavnicima stranih jezika te studentima, dakle, svima onima koji se bave proučavanjem i poučavanjem stranih jezika, osobito njemačkog. Neke od tema koje se u knjizi obrađuju su učenje stranih jezika kao jedno od važnih područja istraživanja primijenjene lingvistike, varijabilnost u jeziku, varijeteti kao sastavni dio udžbenika stranih jezika i njihov značaj za učenje stranih jezika, zastupljenost jezičnih varijeteta u udžbenicima njemačkog jezika i stavovi učitelja prema varijetetima u udžbenicima i u nastavi njemačkog jezika.

U uvodnom dijelu naslovljenom *Umjesto predgovora* autorice ukazuju na nužnost veće zastupljenosti različitih jezičnih varijeteta u udžbenicima i u nastavi stranih jezika, a s ciljem poboljšanja komunikacijskih kompetencija učenika. Ističu i kako dosadašnja istraživanja pokazuju da komunikacijska kompetencija učenika u engleskome jeziku prednjači pred drugim jezicima, a jedan od razloga leži u sveprisutnosti engleskog jezika u tisku, televiziji, novim medijima, ali i u školama, to jest općenito u životu. Autorice, međutim, napominju i da je uz tu činjenicu nužno napraviti i neke kvalitativne pomake u samim udžbenicima i u nastavi stranih jezika kako bi se komunikacijska kompetencija učenika podigla na zadovoljavajuću razinu. U tu svrhu provedena su istraživanja čiji se rezultati u ovoj knjizi iznose u cijelosti. Dosadašnja istraživanja bavila su se uglavnom pojedinim varijetetima samo u nekim udžbenicima, dok ovo istraživanje donosi rezultate analize varijeteta u svim odobrenim udžbenicima iz njemačkog jezika za osnovnu školu

za razdoblje od 2010. do 2014. godine, kako za obavezni tako i za izborni jezik. Upravo iz tog razloga ova knjiga je jedinstvena i predstavlja iznimno velik znanstveni doprinos. Autorice također ističu činjenicu da učenici nakon višegodišnjeg učenja stranog jezika ne mogu na tome jeziku komunicirati, osim na najosnovnijoj razini. Tako se mnogi nađu u situaciji boravka u stranoj zemlji čiji su jezik učili u školi dugi niz godina, stupe u kontakt s izvornim govornikom, dakle s osobom koja govori istim jezikom koji su učili, a zapravo se ne razumiju. Stoga svakako valja spomenuti naslovnu stranicu knjige za koju su autorice odabrale Kulu babilonsku koja izvrsno simbolizira navedenu činjenicu, a ujedno čitatelju daje naslutiti problematiku kojom se knjiga bavi.

Knjiga se sastoji od sedam poglavlja na 254 stranice, uključujući i zadnja dva poglavlja: *Literatura* s popisom od 352 referencije i *Riječ – dvije o autoricama* s osnovnim biografskim podacima o autoricama kao i njihovim najistaknutijim radovima. Prvih pet poglavlja nose naslove: *Varijeteti kao sastavni dio udžbenika stranih jezika*, *Od de Saussurea do lingvistike varijeteta*, *Potvrde teze o važnosti varijeteta za učenje stranih jezika u svijetu*, *Empirijsko istraživanje i rezultati* i *Iz znanosti u praksu*.

U prvom poglavlju *Varijeteti kao sastavni dio udžbenika stranih jezika* autorice naglašavaju važnost poučavanja varijeteta te da je standardni jezik, kao jedan od stilova, zapravo samo jedan od varijeteta. Ističu i važnost komunikacijske kompetencije, kao i potrebu prilagodbe jezika udžbenika (kao glavnog izvora znanja) potrebama učenika.

U drugom poglavlju *Od de Saussurea do lingvistike varijeteta* autorice vrlo pregledno prikazuju smještanje učenja stranog jezika u okviru primijenjene lingvistike i tijek lingvističkih istraživanja kroz povijest s naglaskom na istraživanja provedena u suvremeno doba. Nadalje, objašnjavaju pojam sociolingvistike i pojašnjavaju razliku između pojmova varijante i varijeteta te progovaraju o pluricentričnosti njemačkog jezika približavajući se na taj način sve više svom fokusu, a to je definiranje pojma *varijetet* kao i njegovih vrsta koje su bile dijelom empirijskog istraživanja u udžbenicima: *standard*, *sociolekt*, *funkciolekt*, *mediolekt* i *regiolekt*. Posebnu pozornost posvećuju prikazima različitih modela varijeteta (Hoffmanov model iz 2007. i Löfflerov model iz 2005. godine).

U trećem poglavlju *Potvrde teze o važnosti varijeteta za učenje stranih jezika u svijetu* prikazana su i ukratko opisana dosadašnja saznanja drugih domaćih i stranih autora koji se bave analizom udžbenika i istraživanjem varijeteta u udžbenicima. Autorice donose kratak pregled istraživanja udžbenika za njemački jezik kao strani jezik, prikazuju neka dosadašnja istra-

živanja stavova učitelja prema varijetetima u udžbenicima i u nastavi, ali i relevantne rezultate istraživanja stavova učenika prema varijetetima.

U četvrtom poglavlju *Empirijsko istraživanje i rezultati* autorice problemu pristupaju na osnovi dviju hipoteza. Prema prvoj hipotezi u udžbenicima pojedini jezični varijeteti nisu zastupljeni u dovoljnoj mjeri, a prema drugoj hipotezi učitelji različito procjenjuju zastupljenost varijeteta u udžbenicima ovisno o spolu, vrsti nastave, broju godina radnog iskustva, spremi/tipu završenoga sveučilišnog studija i statusu predmeta (obavezni/izborni).

Istraživanjem se utvrđuje zastupljenost pojedinih jezičnih varijeteta u udžbenicima za njemački kao strani jezik, ali i stavovi učitelja o zastupljenosti varijeteta u udžbenicima i korištenju varijeteta u nastavi kako bi se upozorilo na problem, a to je da se nastava njemačkog jezika zasniva uglavnom na poučavanju standardnoga njemačkog jezika te da se ostali jezični varijeteti zanemaruju. U istraživanju samih udžbenika obuhvaćeni su svi tekstovi u udžbenicima uključujući vježbe i gramatička pojašnjenja koja su sastavni dio pojedine lekcije. Analiza varijeteta provedena je u 47 udžbenika odobrenih od strane MZOS-a.: 23 udžbenika za njemački kao I. strani jezik i 24 udžbenika za njemački kao II. strani jezik. Udžbenici za njemački kao I. strani jezik obuhvaćaju udžbenike od prvog do osmog razreda, a udžbenici za njemački kao II. strani jezik udžbenike od četvrtog do osmog razreda, budući da se njemački kao izborni jezik (II. strani jezik) poučava od četvrtog razreda. Dakle, radi se o vrlo opširnom, zahtjevnom i iscrpnom istraživanju koje svakako predstavlja jedinstven doprinos filološkim istraživanjima na našim prostorima.

Peto poglavlje *Iz znanosti u praksu* sažima najvažnije spoznaje te donosi diskusiju o implikacijama istraživanja za nastavu njemačkoga jezika kao i za budući istraživački rad. Rezultati istraživanja udžbenika, ali i stavova učitelja, ukazuju na potrebu veće zastupljenosti varijeteta u udžbenicima i nastavi njemačkoga jezika što bi u konačnici poboljšalo komunikacijsku kompetenciju učenika. Cilj je još više unaprijediti osnovnoškolsku predmetnu nastavu njemačkoga jezika, kako u području kreiranja samih udžbenika tako i na području prenošenja znanja i uloge učitelja u procesu nastave. Autorice bi, kako i same navode, „bile neizmjereno zadovoljne ako bi upravo ova tema i knjiga uspjele potaknuti i nova, šira istraživanja, osobito ona koja će još više unaprijediti osnovnoškolsku predmetnu nastavu njemačkog, ali i drugih (stranih) jezika...“ (str. 226).

Rezultati provedenih istraživanja mogu doprinijeti usavršavanju udžbenika i nastave stranih jezika kako bi komunikacijske vještine učenika po-

stigle zadovoljavajuću razinu, ali također i potaknuti autore na kreiranje udžbenika s većom zastupljenošću varijeteta te osvijestiti nastavnike o nužnosti uključivanja različitih jezičnih varijeteta, a sve kako bi se podigla razina komunikacijske kompetencije u nastavi stranih jezika.

Teorijska analiza i rezultati empirijskog istraživanja izneseni u ovoj knjizi svjedoče o njezinoj suvremenosti, a originalni rezultati do kojih su autorice došle postavivši jasne ciljeve prikazani su cjelovito. Zaključci do kojih su autorice došle mogu poslužiti kao temelj budućim znanstvenim istraživanjima u svrhu poboljšanja nastave njemačkog jezika u osnovnoškolskom obrazovanju i komunikacijske kompetencije učenika. Knjiga je nastala kao rezultat višegodišnjeg proučavanja i istraživanja te predanog i tehnički zahtjevnog angažmana autorica. Ona je originalno, aktualno, sveobuhvatno i praktično usmjereno djelo te na taj način predstavlja metodološke, sadržajne i spoznajne pomake s obzirom na postojeća istraživanja vezana uz nastavu stranih jezika.

U uvodnom dijelu *Umjesto predgovora* autorice se ukratko osvrću i na *Zajednički europski referentni okvir za učenje, nastavu i ocjenjivanje jezika* (ZEROJ) koji kao osnovni dokument donosi jedinstvene kriterije poučavanja i vrednovanja postignutih razina znanja i jezičnih vještina za sve europske jezike. Međutim, razmišljanja nas dovode do pitanja vezana uz sam pojam *okvir*: U kojoj je mjeri nastavniku ili autoru udžbenika dopušten izlaz izvan tog okvira? U kojoj mjeri pojedini nastavnik ili autor udžbenika kao pojedinac može djelovati izvan tog okvira? Kojim kriterijima se nastavnik ili autor udžbenika stranog jezika može voditi kako ne bi otišao u pogrešnom smjeru? Za sada ćemo te odluke prepustiti nastavnicima i autorima udžbenika stranih jezika, a ova knjiga je dokaz da je nužno proširiti zadane okvire jer je to jedini put koji vodi prema izlazu iz Kule babilonske, a samim time i k razumijevanju onoga koji govori istim jezikom.

Sonja Eterović
sonja.eterovic@vuka.hr
Veleučilište u Karlovcu